

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА
«МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ»
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД № 57 ВМР»

"Ми тваринок знаємо, про них розповідаємо"

ДИДАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

Номінація – «Дидактичні ігри»

Мусієнко Тетяна Василівна
Вихователь, тел.. 098-453-64-84
Стахміч Євгенія Сергіївна
Вихователь – методист,
телефон: 097-801-59-56

м. Вінниця-2017 р.

Автори:

Мусієнко Тетяна Василівна, вихователь дошкільного навчального закладу № 57, педзвання «Вихователь-методист»

Стахміч Євгенія Сергіївна, вихователь-методист дошкільного навчального закладу № 57

Мусієнко Т.В., Стахміч Є. С. Ми тваринок знаємо, про них розповідаємо. Дидактичний посібник / Стахміч Є.С.. – Вінниця: ДНЗ № 57, 2016.

Рецензенти: Поповська Т.М., завідувач КЗ «ДНЗ №57 ВМР»

В запропонованому дидактичному посібнику «Ми тваринок знаємо, про них розповідаємо» підібрані завдання, спрямовані на стимулювання мовленнєвої активності дітей і формування навиків побудови речень і збагачення словникового запасу дітей; розвитку пам'яті, мислення, спостережливості; поглиблення знань про диких та свійських тварин.

Даний посібник буде корисний для вихователів дошкільних закладів, а також батьків, які прагнуть всебічного розвитку дітей в процесі пізнання навколишньої дійсності.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Теоретичні засади.....	6
Актуальність	9
Мета дидактичного посібника	10
Завдання дидактичного посібника	11
Опис дидактичного посібника	12
Ігрові завдання.....	14
Список використаних джерел	23
Додаток Загадки про тварин.....	24

ВСТУП

У перші роки свого життя дитина оволодіває унікальним скарбом — мовленням, що дає їй змогу називатися людиною, зв'язує воедино її минуле, сучасне й майбутнє, забезпечує спілкування, порозуміння, взаємодію з іншими людьми загалом і найближчим оточенням зокрема. Отже, роль мови й мовлення у становленні особистості, її успішному функціонуванні в різних умовах життєдіяльності складно переоцінити.

Розвиток мовлення в системі дошкільної освіти завжди посідав чільне місце, що відобразилося в усіх програмах навчання й виховання дітей. Проте сам підхід до його усвідомлення, до організації мовленнєвої роботи в дошкільних закладах змінювався неодноразово відповідно до чинної в різні часи освітньої парадигми.

Сучасна філософія освіти визначила гуманістичні людиноцентристські стратегічні напрями навчання й виховання дітей, що сприяло переорієнтації завдань та змісту мовленнєвої роботи в дошкільних закладах освіти. Так, першочерговим завданням розвитку мовлення дітей на етапі дошкільного дитинства визначено виховання *мовної особистості*, тобто такої, яку характеризує достатній рівень мовленнєво-комунікативної компетентності, яка вільно і творчо застосовує мову в різних ситуаціях життєдіяльності.

Найважливішим на етапі дошкільного дитинства є розвиток зв'язного мовлення, адже дитина для власного особистісного розвитку та успішної соціалізації мусить спілкуватися з тим, хто поруч, тобто стати зрозумілою, переконливою, а також навчитися пізнавати світ за допомогою мови й мовлення, розвинути свідоме, у міру своїх можливостей, ставлення до мовної дійсності.

На сьогоднішній день можна знайти достатньо багато інформації щодо мовленнєвого розвитку дітей, проте орієнтована вона переважно на старших дошкільників, в той час як молодший дошкільний вік залишається ніби поза увагою. У педагогів-практиків виникає багато труднощів, як у сучасній формі вчити дітей уже з молодшого дошкільного віку складати невеликі описові

розповіді, поповнювати словниковий запас, не викликаючи у дітей нудьги і «бездіяльності» під час організованої діяльності.

Працюючи вихователем з дітьми старшого дошкільного віку неодноразово зверталась до розробок К.Крутії та О.Білан щодо використання схем-моделей під час складання описових розповідей та розповідей з опорою на ілюстрації, що значно полегшувало процес навчання дітей та оволодіння навиками зв'язного мовлення.

В процесі роботи з дітьми молодшого віку, спостерігаючи за труднощами, які виникають у дітей з висловлюванням власних думок, бідним словниковим запасом, переконавшись зі старшими дошкільниками в дієвості розробок К.Крутії та О.Білан, вирішила виготовити дидактичний посібник, який би допоміг складати цілісні послідовні розповіді про тварин починаючи уже з молодшого дошкільного віку і використовуватись в подальшому і в старших вікових групах.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Мова виконує низку функцій, які є життєво важливими для суспільства, соціальних груп, для кожної людини мовця. Алла Богуш виділяє наступні функції мови [9; 10].

Комунікативна функція — це функція спілкування, яка здійснює інформаційний зв'язок між членами суспільства, задовольняє потребу людини в іншій людині, забезпечує нерозривну єдність людини і мови.

Експресивна функція — це функція вираження внутрішнього світу людини, емоційна насиченість і забарвленість мовлення кожної особистості.

Номінативна функція — це «омовлення» реального світу або інакше — це функція називання. Слова служать для того, щоб ними називали предмети, явища, речі, якості, властивості, ознаки, дії, кількості тощо.

Гносеологічна функція є засобом пізнання довкілля. Ця функція акумулює досвід попередніх поколінь, фіксує і кодує його в мові і в словнику. Завдяки мові дитина засвоює цей досвід, прилучається до надбань своїх пращурів.

Мислетворча функція полягає в тому, що мова є засобом формування думок, оскільки ми мислимо мовними формами, поняттями, які позначені словами. Мислити — означає оперувати мовними поняттями, які дитина повинна засвоїти впродовж свого розвитку та спілкування з дорослими.

Естетична функція мови є знаряддям і матеріалом створення культурних цінностей. Ця функція пов'язана з художнім словом, художньою літературою, фольклором, мистецтвом.

Культуроносна функція органічно пов'язана з попередньою, оскільки мова завжди є носієм культури кожної нації.

Ідентифікаційна функція полягає в тому, що мова виступає засобом спілкування лише для носіїв цієї мови, для тих, хто її знає.

Контактовстановлювальна (фатична) функція—це функція, за допомогою якої мовець готує свого співрозмовника до сприйняття інформації.

Волюнтативна функція полягає у вираженні волі щодо співрозмовника (наказ, запрошення, пропозиція, прохання тощо).

Демонстраційна функція — функція вираження за допомогою мови своєї етнічної, національної приналежності.

Дейктична функція — вказівна, пов'язана з мовою жестів, рухів.

Усі ці функції мови тісно взаємопов'язані, поліфункціональність мови необхідно враховувати в навчально-мовленнєвій діяльності дітей дошкільного віку. З поліфункціональності мови випливають принципи організації мовленнєвої діяльності та розвитку мовлення дітей.

Використання у практиці роботи посібника «Ми тваринок знаємо, про них розповідаємо» з дітьми починаючи з молодшого дошкільного віку дає змогу реалізувати такі **принципи** розвитку мовлення як:

1. Принцип комплексного підходу до розвитку мовлення, що передбачає вирішення на одному занятті кількох різних мовленнєвих завдань. Наприклад, словникова робота, граматична правильність та розвиток зв'язного мовлення або виховання звукової культури мовлення, словникова робота, розмовне діалогічне мовлення. Педагог працює одночасно над збагаченням словника дітей (гносеологічна функція), правильною звуковимовою слів, інтонаційною виразністю мовлення та активізацією засвоєних слів у зв'язному мовленні.
2. Принцип сенсорно-лінгвістичного розвитку (термін Є. І. Тихеєвої) дитини в процесі навчання її рідної мови. Навчально-мовленнєву діяльність дитини потрібно організовувати так, щоб дитина засвоювала нові слова на основі чуттєвого досвіду (сенсорики) за допомогою різних аналізаторів. Дитина повинна спочатку побачити предмет (явище,, річ), відчувати всі його властивості та ознаки, сприйняти цей предмет у взаємозв'язку його якостей, властивостей, ознак. У дитини повинно сформуватись уявлення, образ предмета, а вже потім це уявлення вона позначає словом, яке згодом перетворюється на поняття.
3. Принцип взаємозв'язку мислення, мови і мовлення передбачає практичне ознайомлення дітей з граматичними формами рідної мови (рід, число,

відмінкові закінчення, клична форма, невідмінювані слова), артикуляцією звуків, багатозначністю слів, синонімами, антонімами, композицією тексту тощо. Ознайомлення відбувається у процесі мовленнєвої діяльності дітей (ігрові вправи, мовленнєві ситуації, розповідання, дидактичні ігри тощо), спрямованої на активізацію мовлення і розвиток мислення (вправи на класифікацію, узагальнення, абстрагування та ін.). Засвоєння словника є основою засвоєння понять; оволодіння граматичною правильністю мовлення сприяє розвитку логічного мислення, «логіки мови» (К. Д. Ушинський). Оволодіння звуковою культурою сприяє виразності й емоційності мовлення, культурі мовленнєвого спілкування. Культура мовлення є необхідною умовою культури мислення.

Оволодіваючи мовою, дитина водночас учитись мислити: в неї розвиваються такі розумові операції, як аналіз, синтез, зіставлення, порівняння, абстрагування, узагальнення, класифікація. Завдяки мові діти практично засвоюють операції дедукції (узагальнюють поодинокі факти) та індукції (загальний висновок поширюють на поодинокі факти).

АКТУАЛЬНІСТЬ

Одним із основних завдань у дошкільному дитинстві є розвиток зв'язного мовлення. Тому дуже важливо зробити все щоб оволодіння мовленням було для дітей цікавим і доступним. Особливо це стосується молодших дошкільників, адже вони не мають достатнього життєвого досвіду, у них не сформований активний словник, що утруднює уміння складати розповіді, виражати свої думки.

Гарним помічником у вирішенні завдань з розвитку мовлення є природне оточення. Саме природа є тим невичерпним джерелом знань. Одним із об'єктів природного оточення до якого діти виявляють неабиякий інтерес є світ тварин. Дітям цікаво як виглядають тварини, де живуть, як поведуться, як пристосовуються до умов виживання. Спостереження, ігри, бесіди про тварин сприяють розвитку мовлення, мислення, спостережливості, пам'яті, виховують любов та турботливе ставлення до них.

Провідним видом діяльності дітей дошкільного віку є гра.

Великого значення в вправах на описування предметів надавала Є. Тихеева. Вона зазначала, що такі вправи збагачують словник, сприяють розвитку зв'язного мовлення, вчать логічно мислити, розширюють кругозір дітей. Описуючи предмети, об'єкти природи діти вчаться виділяти їхні характерні ознаки, знаходити точні слова, вирази для опису, визначати відміни і схоже тощо.

Як зазначає К. Л. Крутій, розвиток у дітей словесно – логічного мислення, вироблення у них уміння користуватися основними логічними прийомами і операціями складає одне із важливих завдань у процесі навчання мови старших дошкільників. А дидактичним посібником для розвитку мовлення дітей можуть бути схеми складання описових розповідей. (*«Методика використання схем – моделей у лексично – граматичній роботі»*) [7;8].

Використання схем – моделей сприяє формуванню у дітей навичок побудови зв'язної цілісної описової розповіді; розвитку у дітей логічного, образного мислення, уваги, спостережливості; поглиблення знань про навколишній світ; покращення комунікативних навичок.

Олександра Білан у своєму посібнику «Навчаємо розповідати за ілюстраціями» наводить цитату К.Ушинського «Картинка є одним із найкращих засобів, який спонукає до розмови навіть наймовчазніших дітей». [3;10]

Сучасні психологи пов'язують використання наочності з формуванням конкретних уявлень і понять, збагаченням чуттєвого досвіду. Наочні засоби виробляють у дітей логіку мислення, здатність до пошуку найточніших виразних мовленнєвих засобів (Д.Богоявленський, М.Жинкін, О. Леонт'єв та ін..) [3;10].

Навчання дітей дошкільного віку, складання описових розповідей є дуже важливим для її розвитку. Вміння дитини точно, лаконічно й образно описувати предмети сприяє вдосконаленню її мови, мислення, полегшує процес обміну інформацією. Допомагає навчити дітей зв'язно, послідовно, граматично правильно викладати свої думки, розповідати про події з навколишнього життя.

І тому виникла ідея виготовити дидактичний посібник який би допоміг вирішувати завдання розвитку мовлення навчаючи дітей складати описові розповіді про тварин за допомогою схем, які б вони самі і склали, визначаючи обсяг та послідовність розповіді.

Мета дидактичного посібника:

Збагачувати знання дітей про диких та свійських тварин, вчити розрізняти їх за місцем та умовами проживання, особливостями зовнішнього вигляду, поведінки, способом живлення. Формувати знання про те які регіони України населяють ті чи інші тварини. Вчити дітей на основі отриманих знань складати описові розповіді про диких та свійських тварин за допомогою схеми яку діти самостійно складають. Поповнювати словник дітей. Формувати навички побудови речень, стимулювати мовленнєву активність, вміння відгадувати загадки, розвивати дрібну моторику рук, пам'ять, мислення, увагу, спостережливість, кругозір, виховувати любов та гуманне ставлення до тварин.

Завдання:

- Вчити правильно називати об'єкти природи (тварини), частини їх тіла, умови існування.
- Знайомити з узагальнюючими поняттями, словами синонімами, антонімами, образними виразами.
- Формувати словниковий запас дітей, вчити правильно і красиво говорити.
- Розвивати мислення підчас відгадування загадок та складання пазлів - відгадок.
- Вчити самостійно складати розповідь, опираючись на візуальні об'єкти (картки-підказки).
- Формувати вміння відповідати на запитання реченнями.
- Спонукати дітей до пізнання, вставлення причинно-наслідкових зв'язків.
- Виховувати емоційне ставлення до об'єктів природи.

ОПИС ПОСІБНИКА

Посібник багатofункціональний, спрямований на розвиток мовлення дітей, складання описових речень та розповідей, застосування у активному мовленні слів-ознак (прикметників), а також на розширення знань дітей про життя тварин, їх характерні особливості. Виготовлений у вигляді нестандартної книги що включає в себе дві частини: «Дикі тварини» та «Свійські тварини», які можна використовувати як окремо, незалежно одна від одної, так і дві частини одночасно, та висувного ігрового поля на якому діти розміщують картинки-підказки для описової розповіді. Кожна розгортка книги пронумерована і має свою назву, також на площині сторінки розміщені картинки відповідного змісту. Для зручності використання усі елементи книги є з'ємними (кріпляться за допомогою магнітів).

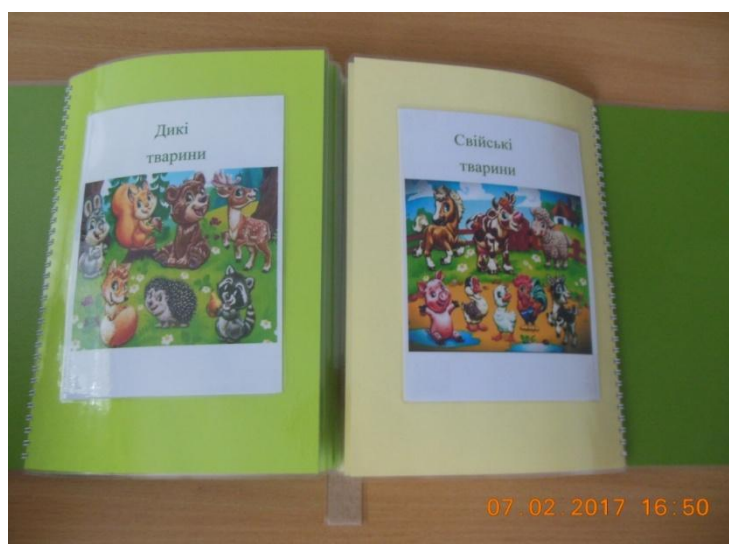

Фото 1. Вигляд посібника «Ми тваринок знаємо, про них розповідаємо»

Структура посібника:

1. Розгортка 1 «Дикі тварини», «Свійські тварини»
2. Розгортка 2 «Назви частини тіла тварин»
3. Розгортка 3 «Хто якого кольору?»
4. Розгортка 4 «Хто де живе?»
5. Розгортка 5 «Хто чим харчується?»
6. Розгортка 6 «Назви дитинчат?»
7. Розгортка 7 «Поведінка тварин літом і зимою»

8. Розгортка 8 «Де чії сліди?»
9. Розгортка 9 «Структура хутра»
10. Розгортка 10 «Місце проживання тварин в різних регіонах України»
11. Розгортка 11 «Відношення дитини до тварини»
12. Висувне ігрове поле для викладання карток
13. Пазли з зображенням тварин
14. Ігрове поле для дидактичної гри «Дитина має знати кожна – з тваринами жартувати не можна»

Фото 2. Робота з пазлами

Завдання ускладнюються залежно від віку та рівня розвитку дітей, завдань, які ставить педагог.

Так як діти молодшого дошкільного віку що не мають достатньо знань для складання розповідей, у них бідний словниковий запас перед тим, як розпочати навчати дітей складати описові розповіді про тварин слід провести попередню роботу по ознайомленню дітей з зовнішніми ознаками, способом життя, харчуванням, поведінкою тварин, для поглиблення знань дітей, поповненню словникового запасу з тем «Дикі тварини», «Свійські тварини». Попередньо набутий мовленнєвий досвід дасть змогу дитині підбирати більш точні слова та вирази для опису. І саме такий досвід дитина зможе отримати гортаючи сторінки посібника «Ми тваринок знаємо, про них розповідаємо» і виконуючи завдання на розгортках та ігровому полі.

ІГРОВІ ЗАВДАННЯ:

1. Дикі та свійські тварини.

Вчити дітей класифікувати тварин за місцем проживання.

На ігровому полі розкладенні картки із зображенням диких та свійських тварин, на розгортках №1 зображення лісу та будинку. Дитині пропонується розкласти тварин за місцем проживання і назвати які з них дикі, які свійські.

Як ускладнення, запропонувати дитині пригадати, як в казках називають цих тварин (Зайчик - лапанчик, лисичка – сестричка, коза – дєреза і т.д.).

Фото 3. Дидактична гра «Дикі та свійські тварини»

2. Назвати частини тіла тварин.

Дитині пропонується розглянути картки із зображенням частин тіла тварин на розгортці №2, визначити які тварині вони належать, скласти описові речення.

Навчати складати прикметники способом злиття двох слів (*довгі вуха* – *довговухий*, *рудий хвіст* – *рудохвоста* і т.д.).

Фото 4. Розгортка 2 «Назви частини тіла тварини»

3. Хто якого кольору?

На ігровому полі викладенні картки із зображенням тварин. На розгортці №3 кольорові картки. Дитина має розкласти біля кольорових карток зображення тварин хутра яких відповідного кольору та пояснити свій вибір.

Як ускладнення, дитина має назвати тварин які змінюють колір хутра, розповісти чому вони це роблять (можна використати матеріали розгортки 7 «Поведінка тварин влітку і зимою»).

Фото 5. «Хто якого кольору?».

4. Хто де живе?

На ігровому полі викладенні картки із зображенням тварин. На розгортці №4 картки із зображенням житла. Дитині пропонується викласти біля тварин зображення її житла, сказати, як воно називається і де знаходиться.

Ускладнення: запропонувати увити тварину в незвичному для неї житлі, як би тварина себе почувала? Наприклад: Заєць у дуплі, кабан у вовчому лігві.

Хто з тварин міг би жити разом?

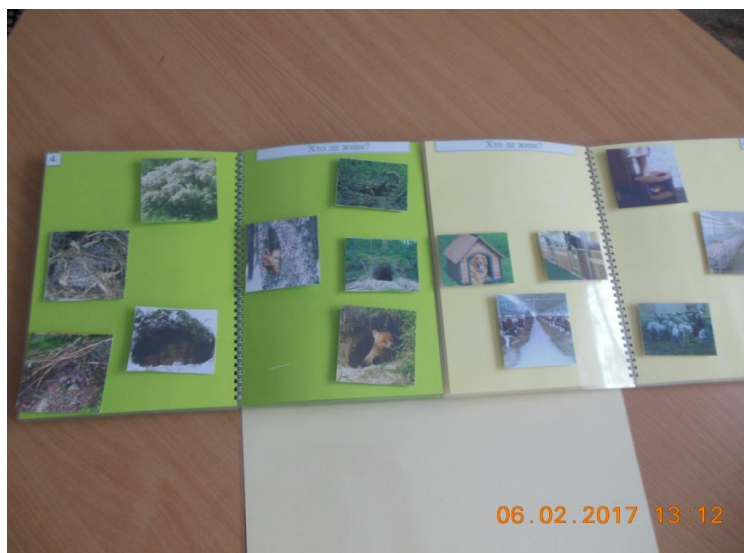

Фото 6. Розгортка 4 «Хто де живе?».

5. Хто чим харчується?

Дитина розглядає картки на розгортці №5 з продуктами харчування, після чого вона має розкласти ці картки біля тварин на ігровому полі і пояснити свій вибір.

Фото 7. Розгортка 5 «Хто чим харчується?».

6. Назви дитинчат.

На ігровому полі картки із зображенням тварин, на розгортці 6 картки із зображенням дитинчат цих тварин. Дитина розглядає дитинчат, називає їх. Потім дитина має викласти дитинчат біля батьків і скласти речення – пояснення «хто у кого?».

Вчити дітей утворювати назви дитинчат від назви дорослої тварини:

Кішка – кошеня;

Коза – козеня;

Ведмідь – ведмежа;

Вовк – вовчечня.

Звернути увагу на винятки:

Корова – теля;

Вівця – ягня;

Свиня – поросля;

Кобила – лоша;

Собака – цуценя, щеня.

Вправляти дітей в утворенні пестливих форм: *кошеня - кошенятко, теля – телятко і т.д.*

Фото 8. «Назви дитинчат».

Фото 9. Робота з розгорткою 6 «Назви дитинчат».

7. Поведінка тварин літом і зимою.

Поглиблювати знання дітей про поведінку тварин в різні пори року розглядаючи картки на розгортці №7.

Хто змінює хутро, лягає у сплячку, залишається активним, відчуває брак їжі.

8. Де чії сліди? Розгортка №8.

Вчити дітей розрізняти і називати сліди тварин.

Дітям пропонується викласти картинки з зображенням слідів біля тварин, котрі їх залишили.

Ускладнення: згрупувати сліди за схожим зовнішнім виглядом, яка ознака об'єднує таких тварин (мають копита, «м'які лапи» - мають ступні-подушечки)

Фото 10. Розгортка 8 «Де чії сліди?».

9. Структура хутра. Розгортка №9. (для старших дошкільників)

Уточнити та поглибити знання дітей про хутро тварин, його особливості. (Наприклад, у собак різних порід різна шерсть, у кабана – жорстка щетина, у корови, коня – гладенький короткий ворс)

10. Місце проживання тварин в різних регіонах України. Розгортка №10.

Знайомити дітей в якому регіоні зустрічаються ті чи інші тварини. Запропонувати дитині вказати на карті України, за допомогою фішки, місце проживання тварин.

Фото 11. Розгортка 10 «Місце проживання тварини в різних регіонах України»

11. «Відношення дитини до тварини» Розгортка №11.

Дитині пропонується обрати картки із зображенням смайликів, що символізують емоції та почуття, які викликає в дитини тварина.

Заохочувати дітей пояснювати свою думку: «Подобається, тому що...», «Я її боюсь, тому що...»

Фото 12. Розгортка 11 Визначення відношення до тварини.

12. «Дитина знати має кожна – з тваринами жартувати не можна»

Дітям пропонується на окремому ігровому полі, яке розділене на три сектори (червоний, жовтий, зелений) та зображенням людини по центру розподілити тварин на групи:

- хижаци

- тварини, з якими потрібно бути обережними в поводженні
- тварини, які не несуть загрози життю людей.

Пояснити свій вибір.

Обговорити з дітьми правила безпечного поводження з тваринами, правила поведінки в зоопарках.

Запропонувати дітям поміркувати над питанням: «Як може змінитись природне оточення, життя людей, якщо зникне хоча б один із представників тваринного світу?»

Тепер коли дитина має певний запас знань можна переходити до складання описових розповідей.

На початковому етапі дитина сама може обирати тварину яку описуватиме. З розгортки №1 вона вибирає тварину, яка їй подобається і викладає на ігрове поле, а потім з кожної розгортки книжки підбирає картки, які характеризують цю тварину, після чого складає розповідь.

Ускладнений варіант.

Дитина не обирає тварину яку описуватиме, а відгадує загадку, яку загадує або пропонує вихователь, потім для перевірки правильності відповіді складає пазл і лиш потім підбирає картки – підказки та викладає їх на ігровому полі, після чого складає описову розповідь.

Фото 13. Дитина складає пазл на перевірку правильності відповіді на загадку

Для складання описової розповіді на початковому етапі дитина сама обирає тварину про яку буде розповідати, з кожної сторінки книжки дитина самостійно підбирає картки-підказки і викладає їх на ігровому полі навколо фото тварини, яку буде описувати.

Фото 14. Процес роботи дитини з посібником

Надалі дітям можна загадати загадку і таким чином визначити про яку тварину буде складатись розповідь.

Для перевірки відповіді на загадку дитині пропонується скласти пазли і переконатись у правильності своїх міркувань.

Після чого дитина аналогічно підбирає необхідні картки для схеми (плану) розповіді.

Цей посібник хороший тим що його можна легко доповнити новим матеріалом для дидактичних вправ та ігор. Наприклад:

- Чим відрізняється поведінка тварин літом і зимою? (які тварини впадають у сплячку, які активні впродовж року, хто змінює колір хутра)
- Де чиї сліди?
- Порівняй хутро за структурою.

Фото 15. Процес гри дитини з посібником

Фото 16. Особливості поведінки тварин взимку

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні.
2. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. керівник В.О.Огнев'юк; МОН, Київський університет ім.Б.Грінченка – К.: Київський університет ім.Б.Грінченка, 2016. – 304с.
3. Білан О.І. Навчаємо розповідати за ілюстраціями (старший дошкільний вік): Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 160с.
4. Богуш А., Гавриш Н. Мовленнєва робота з дошкільниками: шляхи оптимізації // Вихователь – методист дошкільного закладу.- 2013.- №3
5. Бур'яновська Т. Розвиваємо зв'язне мовлення малюків // Вихователь – методист дошкільного виховного закладу - 2010р. - №3 – С 24-32
6. Гавриш Н. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: Навч.-метод. посіб. - К.: Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л.Галіцина, 2006р. – 119с.
7. Крутій К.Л. Використання схем – моделей у лексико – граматичній роботі: Навч.-метод. посіб. - Львів. - 2007р.
8. Крутій К.Л. Розвиваємо у дитини мовлення, інтелект і здібності. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС., Лтд» 1999р. – 60с.
9. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти: Нав.-метод. посібник / Уклад. А.М.Богуш – Одеса: Ярослав, 2004. – 176с.

ДОДАТКИ*Загадки «Свійські та дикі тварини»*

1. Огрядна, боката,
Молоком багата.

(Корова)

2. По полю гасає,
Овечок хапає,
Людей лякає.

(Вовк)

3. В темнім лісі проживає,
Довгий хвіст пухнастий має,
Їй на місці не сидиться, як зовуть її?

(Лисиця)

4. З рогами, а не бик,
Доять, а не корова.
Кору здирає,
А кошиків не плете.

(Коза)

5. Хоч у нього шуба є,
А як холодно стає,
Він не їсть тоді, не п'є,
І не ходить не гуляє,
А у лігво спать лягає.

(Ведмідь)

6. За горами, за долами,

Ходить свита і кожух.

(Вівця)

7. Я великий, я красивий,
Як біжу я, в'ється грива,
Копитами туп туп туп,
По камінню цок цок цок,
Хвіст у мене довгий довгий,
Хвіст у мене, мов шовковий.

(Кінь)

8. З гілочки на гілочку стрибає, грається. Спритна і проворна, а не птах.

(Білка)

9. Біжить чимчик по долині
У сірєнкій кожушинці.

(Засць)

10. У нашої бабусі
Сидить дід у кожусі,
Проти печі гріється,
Без водички миється.

(Кіт)